

Asia: Asia VN/25733/2021

Suomen digitaalinen kompassi, 2. luonnos

Kansallinen digikompassi kokonaisuutena

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Tarvitsemme digitalisaation ja datatalouden ohjaamiseen ja koordinaatioon sektorirajat ylittävää kansallisen tason johtamista ja yhteistyötä. On pystyttävä varmistamaan jo asioiden valmisteluvaiheessa se, että eri toimialoilla tapahtuvassa lainsäädäntövalmistelussa huomioidaan riittävässä määrin kansalliset periaatteet ja yhteiset päämäärät. Valmistelu ei saa ristiriidassa yhteisten tavoitteiden kanssa niilläkään toimialoilla, jotka ovat vahvasti säänneltyjä, ja joissa käsitellään arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoa. Tarvitsemme sektorikohtaisia strategioita, hallinnonalakohtaisia ohjelmia ja toimeenpanevia projekteja, mutta tarvitsemme myös riittävän vahvaa kansallista koordinaatiota ja seurantaa. Tästä näkökulmasta digitaalinen kompassi strategisena etenemissuunnitelmana kohti vuodelle 2030 määriteltyä visiota on tärkeä dokumentti. Aika näyttää, millaiseksi digitoimiston rooli kokonaisuudessa muodostuu.

Jatkossa on varmistettava, että tässä kansallisen ohjaamisen ja koordinaation kokonaisuudessa ovat mukana eri hallinnonalat riittävän laajasti. Sosiaali- ja terveydenhuollon sektorin/hallinnonalan tulisi olla vahvasti mukana digitoimistossa sekä yhteisten tavoitteiden ja lähtökohtien määrittelyssä. Heti dokumentin johdanto-osuudessa todetaan digitalisaation mahdollistavan asioita kuten palveluiden asiakaslähtöisyys, parempi laatu ja tuottavuuden kasvu sekä toiminnallinen muutos. Nämä asiat yhdessä digitalisaation ja tiedon hyödyntämisen kanssa ovat monin tavoin sosiaali- ja terveysalaan liittyvän uudistamisen ja valmistelun keskiössä. Alla pari huomiota sosiaali- ja terveysalalta:

- Jos lähtökohtana on ketterä ja reiluin ehdoin tapahtuva dataan pääsy kaikenkokoisille yrityksille sekä rohkeus avata dataa ja kehittää uudenlaisia liiketoimintamalleja, niin onko sosiaali- ja terveysalalle perusteltua valmistella sisällöltään toisilain kaltaista lainsäädäntöä?
- Jos tunnistamme sen, että etenkin pienten ja keskisuurten yritysten digikyvykkyyksien lisääminen tarvitsee vauhdittamista, niin miksi keskellä mittavaa digikehityksen murrosta (Kanta-palvelut, yms.) oleville yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille ei tahdo löytyä tarpeenmukaista kansallista tukea?

Toinen yleisempi huomio liittyy yhteen kompassin neljästä osa-alueesta. Tämä osa-alue on julkinen hallinto. Dokumentissa on perusteltua tarkentaa, mitä tällä kokonaisuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Tarkoitetaanko julkisella hallinnolla valtion, ministeriöiden ja niiden alaisten laitosten muodostamaan kokonaisuutta, vai onko kokonaisuudessa mukana myös kuntasektori ja esimerkiksi tulevat hyvinvointialueet erilaisine vastuineen ja järjestämistehtävineen? Katsomme, että mukana on tärkeää olla myös viimeksi mainittu, sillä julkisen sektorin tuottavuuden kehittäminen yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävän yhteistyön ja digitalisaation avulla pitäisi näkyä selkeämmin yhtenä kompassin tavoitteena.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajilla on tarjota palvelujen järjestäjille, hyvinvointialueille ja kunnille, dokumentissa kuvailtuja tavoitteita kohti vievää yhteistyötä, mutta tätä yhteistyötä on syntynyt ainakin toistaiseksi mahdollisuuksiin nähden varsin vähän. Valmiutta hyödyntää yksityisten palveluntuottajien kehittämiä ratkaisuja tai kehittää palveluita yhteistyössä yksityisten sosiaali-terveydenhuollon palveluntuottajien kanssa ei ole ainakaan vielä nähty avaimiksi menestykseen. Kyse on kuitenkin Suomelle ja suomalaisille merkityksellisestä haasteesta ja kokonaisuudesta. Kyse on ikääntyvästä väestöstä, ylipäättään kasvavista sote-palvelujen tarpeista ja resurssien niukkuudesta (kädet ja raha). Keskeistä tämän mahdottomalta tuntuvan yhtälön ratkaisemisessa ovat uudet tavat ajatella (asennemuutos) sekä uudet tavat tehdä asioita.

Kolmas huomio liittyy sääntelyn merkitykseen. Luonnoksessa ei käsitellä otsaketasolla, eikä juurikaan sisällöissä, sääntelyn merkitystä. Asia on kuitenkin sen verran merkityksellinen, että johonkin otsakkeeseen ja kappaleeseen se tulisi tavalla tai toisella nostaa. Otsakkeeseen ”Digitalisaatio vaatii investointeja ja uudenlaista johtamista” se voisi sopia, eli lisättäisiin investointien ja johtamisen rinnalle sääntely. Puhuttaessa esimerkiksi sellaisista asioista, kuten datan arvonluonti ja tuottavuuden kehittäminen toimintaympäristöön tehtävien investointien yhteydessä, on eritasoisella toimialakohtaisella sääntelyllä huomattavaa merkitystä asioiden mahdollistamisessa sekä tavoitteidenmukaisen toteutumisen varmistamisessa.

Tällä hetkellä olemme ainakin sosiaali- ja terveysalalla liian usein tilanteessa, missä eritasoinen toimialan digitalisaatioon ja tiedonhallintaan liittyvä sääntely ei ole mahdollistavaa vaan pikemminkin estävää, hankaloittavaa ja kustannuksia kasvattavaa. Samalla on huolehdittava siitä, että palvelujen järjestäjät ja valvovat viranomaiset eivät tulkitse lakeja yli vaaditun, vaan laissa määrittelyyn pitää riittää. Sääntelyn tulee myös kohdella kaikkia tasapuolisesti. Sillä ei saa, eikä voi olla merkitystä, onko kyseessä yksityinen vai julkinen palvelujen tuottaja.

Neljäs huomio koskee tiedon laatua, hyödyntämismahdollisuuksia ja läpinäkyvyyttä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalta kertyy valtava määrä tietoa erilaisiin rekistereihin ja järjestelmiin, mutta kertyvä tieto on liian usein niin epätasalaatuista, että sitä ei pystytä hyödyntämään täysimääräisesti. Tiedon laadun ja standardoinnin kysymykset ovat keskeisiä, mutta niiden huomioiminen dokumentissa jää vähälle. Tärkeää on tunnistaa myös se, että meillä on selviä aukkoja tiedonkeruussa. Tämä asia on tullut kirkaana esille mm. valmisteltaessa sote-uudistusta. Jos meillä ei ole riittävää tietoa julkisen sektorin tuottamien palvelujen sisällöistä ja kustannuksista, on hyvin vaikeaa pyrkiä esimerkiksi tuottavuuden parantamiseen. Tässä yhteydessä on hyvä korostaa ennen muuta julkisen sektorin toiminnasta kertyvän tiedon läpinäkyvyyttä.

Viides huomio liittyy teknologian painottumiseen dokumentin sisällöissä. Paikoin asioita lähestytään liian painokkaasti tai yksipuolisesti teknologiasta käsin. Monet keskeisistä ratkaisuja vaativista haasteista ovat luonteeltaan ei-teknisiä. Teknologialla on toki oma tärkeä roolinsa osana ratkaisuja.

Kuudes huomio liittyy asioiden seurantaan ja digikompassin vaikuttavuuden arviointiin. Seuranta ja arviointia tulee tehdä myös vuositason tasolla.

Seitsemäs huomio liittyy dokumentissa käytettyihin keskeisiin käsitteisiin. Näitä ovat mm. digitalisaatio, datatalous, julkinen hallinto ja kriittinen infra. Osa näistä käsitteistä avataan kyllä tekstissä jossain vaiheessa dokumenttia, mutta luettavuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi voi harkita sitä, että keskeiset käsitteet avattaisiin jossain tietyssä itsenäisessä dokumentin osiossa.

Osaaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

-

Digitaalinen infrastruktuuri

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

-

Yritysten digitalisaatio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Osion ensimmäisessä kappaleessa huomio on teknologiayrityksissä. Olisi perusteltua, että osion lähtökohtana ja kantavana ajatuksena on ylipäättään yritysten digitalisaatio. Esimerkkinä voi pitää osiota ”Digitaalisesti osaava väestö ja työvoima”. Ei siinäkään osiossa tuoda esille heti osion alussa jotain tiettyä ihmisryhmää, vaan lähtökohtana ovat kaikki suomalaiset. Teknologiayrityksillä on ollut ja tulee varmasti olemaan oma tärkeä roolinsa Suomen menestyksen tekijöinä. Asian voi nostaa esille jossain toisessa kohtaa osiota. Osion alussa yritysten digitalisaatiota on hyvä käsitellä laajemmasta näkökulmasta.

Digitaaliset julkiset palvelut

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

-

Perämäki Ulla
Hyvinvointiala HALI